

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

december 8 • 2020

Strategier för effektiva
myntindragningar.

Hard Times Tokens:
En inofficiell valuta
från osäkra tider.

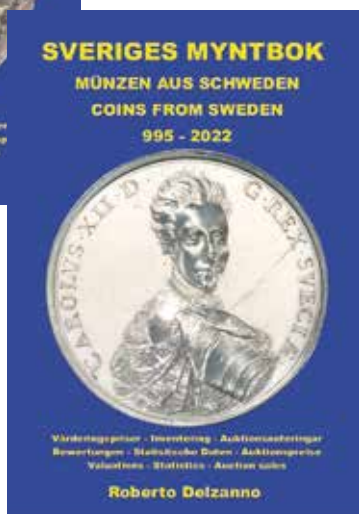
Ny utställning på KMK:
'Hyperinflation –
Ofrivilliga miljonärer
och värdelösa pengar'.

SNF:s årsmöte i
Linköping den
26 september 2020.

SVERIGES MYNTBOK

BESTÄLL NU - FINNS I LAGER!

Beställ direkt från
min hemsida:
delzanno.se/litteratur

SVERIGES MYNTBOK

- 2 BÖCKER
- Del 1 995-1660
- Del 2 1660-2020
- Totalt ca 1.400 sidor
- 6 kg numismatiskt sprängstoff
- Inbunden, A4, färg
- Pris totalt 795:-
- Frakt tillkommer med 115:-

För första gången i den numismatiska historien publiceras boken över alla svenska silver och kopparmynt med värderingspriser.

SVERIGES MYNTBOK 995-2022, i två delar (Del 1 995-1660 + Del 2 1660-2020), katalogiserar samtliga rikssvenska mynt från vikingatid, medeltid och fram till idag, mynt präglade och utgivna i Sveriges besittningar (Tyskland & Baltikum) samt Hessen-Kassel under Fredrik I:s tid (1730-1751), dessutom ett urval kungliga såväl som personmedaljer.

Roberto Delzanno

Numismatiker - Författare - 0708-865008
roberto@delzanno.se - www.delzanno.se

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b

11522 Stockholm

Tel. 08 - 667 55 98

info@numismatik.se

Måndagar kl. 10 - 12 och 13 - 16

Se www.numismatik.se

för info om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007 - 3

Bankgiro 219 - 0502

Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby

monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 SEK / år (8 nr)

Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt.

Kom ihåg att

meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2019 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

HÖSTEN 2020 / VÅREN 2021

Föreningens aktiviteter

Vi ser fram emot ett 2021 då förhoppningsvis alla planerade numismatiska aktiviteter kan genomföras. En komplikation finns dock för SNF, vars lokaler på Banérgatan i Stockholm börjar bli ålderstigna och behöver renoveras. Vi planerar att genomföra en renovering våren 2021 med början i januari. Det innebär att lokalerna inte kan nyttjas för föreningskvällar under åtminstone det första kvartalet 2021.

FÖRENINGSKVÄLLAR UTANFÖR STOCKHOLM

När nu lokalerna på Banérgatan blir otillgängliga under en period är det ett utmärkt tillfälle att prova att genomföra föreningsaktiviteter med föredrag utanför Stockholm. Läs mer om detta på sidan 184.

Vill din förening stå som värd för en föreningskväll? Anmäl i så fall intresse till: info@numismatik.se

Vi hör av oss!

INGEN JULFEST I ÅR

SNF:s traditionella julfest är inställd i år av corona-skäl. Vi önskar våra medlemmar och alla andra fina helger tillsammans. SNT återkommer med det första numret för 2021 i början av februari.

JULERBJUDANDE

SNF ger 25 % rabatt på viss litteratur vid beställning till och med den 11 januari 2021. Se sidan 192 i detta nummer.

DECEMBER

21 Föreningskväll - måndag

Plats Falu-Borlänge Myntklubb - www.fb-myntklubb.se -

Liljegården, Borganäsavägen 22, Borlänge

19.00 FÖREDRAG. Dan Carlberg: *Dalarnas äldre polletter med fördjupning på Stora Kopparberg.*

FEBRUARI

23 Föreningskväll - tisdag

Plats Nola Myntklubb - www.infoom.se/nolamyntklubb -

Cafe UH, Örnsköldsvik

19.00 FÖREDRAG. Bo Gunnarsson: *"Den fula ankungen". Om ett mer än tusen år gammalt numismatiskt objekt och hur slumpen i kombination med forskning kan bjuda på den ena överraskningen efter den andra!*

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76

Kansliet är öppet: måndagar kl. 10 - 12 & 13 - 16, om stängt se www.numismatik.se

Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna

Hemsida: www.numismatik.se

SNT finns på Facebook

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 SEK

1/8 sida
72 × 50
mm
350 SEK

1/6 sida
47 × 105
mm
400 SEK

1/4 sida
72 × 105
mm
600 SEK

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 SEK

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 SEK

mittuppslag
5 000 SEK

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 SEK

4:e omslagssidan
5 000 SEK

SNT behåller samma låga annonspriser även 2021

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s och AINP:s etik avböjs

Innehåll SNT 8 • 2020

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Strategier för effektiva myntindragningar	177–180
SNF:s årsmöte i Linköping den 26 september 2020 ...	181–184
Föreningskvällar utanför Stockholm	184
Hyperinflation – Ofrivilliga miljonärer och värdelösa pengar	186–187
<i>Hard Times Tokens</i> : En inofficiell valuta från osäkra tider	188–189

FASTA RUBRIKER

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.	180
FRÅGESPALTEN. Gåtfullt föremål	185
PRESSKLIPP 1799.	187
NYTT OM BÖCKER – RECENSIONER.	190–191
SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS JULERBJUDANDE.	192
AUKTIONER & MÄSSOR.	193
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	194

OMSLAG

S:t Olofskyrkan i Sigtuna uppfördes troligen under första hälften av 1100-talet, uppkallad efter det norska helgonet. Sigtuna var då fortfarande biskopssäte. När vi år 1164 fick vår första ärkebiskop, Stefan, förlades ärkebiskopssätet i (Gamla) Uppsala. Sigtuna kom därefter att återuppta sin funktion som myntort under Knut Eriksson. Tre halverade tidigmedeltida penningar med delar av namnet SIGTUNA är kända, LL VI:1. Staden var aktiv myntort cirka 995–1035 och från cirka 1180 till en bit in på 1200-talet. Kyrkan började förfalla under 1600-talet, under slutet av århundradet återstod denna tacksamt bevarade vackra ruin.

FOTO: KYRKORUINEN, MGL. MYNTET, SOPHIE NYSTRÖM, ACTA.

Strategier för effektiva myntindragningar

Av Roger Svensson & Andreas Westermark

Periodiska myntindragningar tillämpades under nästan 200 år i stora delar av medeltidens Europa. Gamla mynt förklarades ogiltiga och skulle växlas in mot nya till på förhand bestämda kurser och datum. Denna skatt var likvärdig med en modern Gesellskatt på pengainnehav som infördes i delar av Österrike på 1930-talet i syfte att få folk att konsumera. Periodiska myntindragningar krävde en begränsad myntvolym i cirkulation. Vi visar att systemet fungerar och genererar intäkter för myntherren om skattenivån är tillräckligt låg och om bestraffningen vid upptäckt av användandet av ogiltiga mynt är tillräckligt hög.

Gesellskatt på pengainnehav

Den tyske ekonomen Silvio Gesell (1862–1930) (*Bild 1*) hade en idé om hur man kunde stimulera penningtransaktioner och konsumtion med hjälp av beskattning av fysiska pengar – kallad Gesellskatt. Genom att introducera en återkommande kostnad för att hålla sedlar, skulle Gesellskatten ge innehavarna incitament att snabbt göra sig av med sedlarna i form av ökad konsumtion. Därmed skulle man kunna stimulera ekonomin.

Gesells idéer tillämpades i den österrikiska staden Wörgl under ”Den stora depressionen”. Staden hade skyhögt arbetslöshet och det saknades pengar för finansiering av olika offentliga projekt. Folk vågade nämligen inte konsumera på grund av de dystra framtidsutsikterna och sparade i stället sina sedlar. I juli 1932 introducerade kommunen därför en lokal valuta (*”Wörgl labor certificates”*), som betalades ut som löner till tidigare arbetslösa vid nya offentliga bygg- och infrastrukturprojekt, se Kampmann år 2009.

Kännetecknet för denna lokala valuta var att ett märke som kostade en procent av sedelns nominella belopp klistrades på baksidan av sedeln i början av varje månad för att sedeln

1. Silvio Gesell (1862–1930).

skulle behålla sitt nominella värde. (*Bild 2*). Med andra ord kostade det en procent av det ursprungliga beloppet att hålla sedeln varje månad. Därmed hade folk incitament att börja konsumera och då främst använda den lokala valutan snarare än de reguljära sedlarna vid transaktionerna. Experimentet blev en succé. Den ekonomiska aktiviteten i staden ökade mångdubbelt jämfört med sedlarnas nominella värde och arbetslösheten sjönk snabbt. Flera andra städer följde efter. Men den österrikiska centralbanken förbjöd de lokala valutorna i september 1933, eftersom

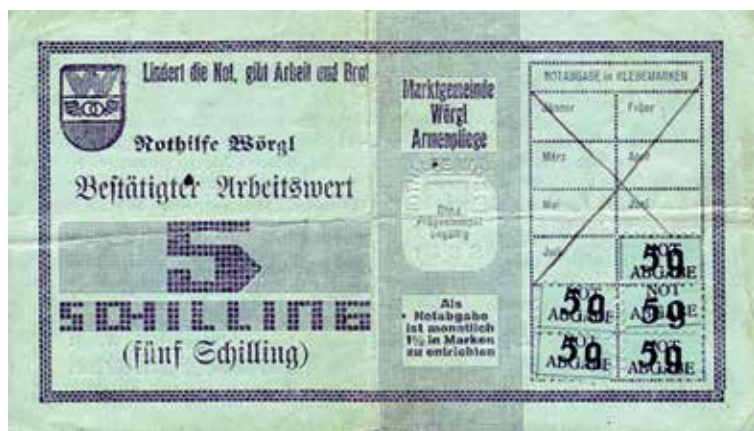
experimentet hotade centralbankens monopol på att trycka pengar.

På senare tid har Gesellskatter åter aktualiserats i samband med att räntan i många länder verkar ha nått en nedre gräns, eftersom sådana skatter skulle göra det lättare att hålla en negativ ränta för att stimulera ekonomin. Orsaken är att sedlar normalt har räntan noll, och därmed utgör en alternativ placering till att sätta in pengar på banken, eller hålla andra räntebärande tillgångar. Om räntan blir (alltför) negativ kan folk i stället hålla sedlar. En kostnad för att hålla sedlar skulle då göra det möjligt att sätta en mer negativ ränta.

Periodiska myntindragningar

Vad Gesell troligen inte kände till är att en Gesellskatt på innehav av pengar – kallad periodiska myntindragningar (*renovatio monetæe*) – redan hade tillämpats i stora delar av medeltidens Europa under nästan 200 år. Principerna för sådana myntindragningar analyserades i SNT 2017:1. Systemet innebär att gamla mynt förklaras ogiltiga och måste växlas in mot nya till på förhand bestämda kurser och datum.

Indragningar kunde ske så ofta som en till tre gånger per år och en

2. Baksidan av en lokal 5-schillingsedel från Wörgl, utgiven i juli 1932.

Notera märkena till höger som behöver köpas och klistras dit för att sedeln ska behålla sitt nominella värde.

vanlig växelkurs var fyra gamla mot tre nya mynt. Storleken på skatten berodde sålunda inte bara på växelkursen utan även på längden på perioden mellan indragningarna.

Trots att syftet med periodiska myntindragningar – beskattning av handel och lokal befolkning – skiljde sig från Gesells idéer, är den likvärdig med en Gesellskatt på pengainnehav.

Svensson (2016) har satt upp de grundläggande villkoren för att ett system med periodiska myntindragningar ska fungera. Ett system med myntindragningar kräver en geografisk valutarestriktion (utländska mynt är ogiltiga) och att myntherren har ett växlingsmonopol och kontroll över marknaderna. Endast en mynttyp får cirkulera i valutaområdet och olika typer som representerar olika utgåvor måste vara klart åtskiljbara för de dagliga användarna av mynten. Detta genomfördes praktiskt genom att ändra på myntens huvudmotiv, medan myntfoten (diameter, vikt, halt och form) förblev oförändrad. Bild 3–5.

Myntindragningarna kunde speciellt ha en högre frekvens (1–3 gånger per år) i små valutaområden (centrala och östra Europa), där systemet var lättare att övervaka. Det finns också exempel på myntindragningar i större valutaområden, till exempel England (973–1125), men då med lägre frekvens (vart tredje eller sjätte år). Myntindragningar fungerade synnerligen

bra i relativt outvecklade ekonomier, eftersom sådana ekonomier hade en begränsad penningmängd i cirkulation. Detta underlättade omprägling rent tidsmässigt. Den låga monetariseringen gjorde att det fanns få platser där mynt användes och få grupper i samhället som använde mynt, vilket underlättade övervakning och genomdrivande av systemet.

Systemet med periodiska myntindragningar tillämpades endast innanför stadsmurarna, medan vilka mynt som helst kunde användas på landsbygden. Myndigheterna hade flera verktyg för att övervaka och genomdriva systemet. För det första fanns växlare och andra administratörer närvarande på stadsmarknaderna i övervakande syfte. För det andra bestämdes tidpunkten för indragningen i samband med någon viktig ekonomisk händelse då många mynt skulle användas, till exempel en årlig skattebetalning eller större återkommande marknad. För det tredje så skulle betalningar av avgifter, skatter, räntor och jordräntor göras med nya giltiga mynt.

Skatter, kontroll och prisfluktuationer

Svensson och Westermarck (2020) analyserar implikationerna av periodiska myntindragningar i en modell där folk behöver hålla likvida medel för att kunna konsumera. Model-

len har hushåll, hantverkare och en myntherre. Hushållen bryr sig om konsumtion av varor. De kan hålla både gamla (ogiltiga) och nya (giltiga) mynt. Valen av vilka mynt som innehas eller används vid transaktioner är endogent bestämda i modellen. Myntherren tar ut ett *seignorage* vid myntindragningarna och intäkterna används för att täcka myntherrens utgifter. Om myntherrens övervakare upptäcker att ogiltiga mynt används på marknaden, så beslagtas hela beloppet. Liknande resultat fås även vid andra typer av bestraffningar för användning av illegala mynt.

Myntherren har tre metoder för att påverka folks villighet att använda nya mynt och växla in gamla:

- 1) växelavgiften mellan gamla och nya mynt;
- 2) längden på tidsperioden mellan indragningarna; och
- 3) effektiviteten i kontrollen av illegala betalningsmedel på marknaden.

Modellens resultat visar att systemet med Gesellskatter fungerar och genererar intäkter för myntherren:

- 1) om växlingsavgiften är tillräckligt låg;
- 2) om tidsperioden mellan indragningar är tillräckligt lång; och
- 3) om sannolikheten att bli straffad vid användandet av ogiltiga mynt är tillräckligt hög.

Ett viktigt resultat från modellen är att priser på konsumtionsvaror ökar under perioden mellan två indragningar men faller ner till sin ursprungliga nivå direkt efter en myntindragning. Orsaken är att penningmängden ökar under perioden och faller brant efter indragningen. Efter att myntherren har samlat in växlingsavgifterna så spenderas intäkterna på konsumtion. Därmed distribueras fler mynt i den privata sektorn, vilket leder till att det privata penninginnehavet och priserna ökar. Dessutom visar modellen att ju högre Gesellskatten är, desto mer ökar priserna i perioden mellan indragningarna.

Tabell 1. Sammansättningen av engelska skattfynd 979–1125

<i>Datering av skattfynd</i>		979–1035		1035–1125	
<i>Antal år mellan myntindragningar</i>		6 år		2–3 år	
		<i>Antal skattfynd</i>	<i>Procent</i>	<i>Antal skattfynd</i>	<i>Procent</i>
Skattfynd med	1 typ	25	83,3 %	19	33,3 %
	2 typer	2	6,7 %	11	19,3 %
	3 typer	1	3,3 %	10	17,5 %
	>3 typer	2	6,7 %	17	29,8 %
<i>Totalt antal skattfynd</i>		30	100,0 %	57	100,0 %
		<i>Antal mynt</i>	<i>Procent</i>	<i>Antal mynt</i>	<i>Procent</i>
Mynt från					
Sista emissionen		886	86,5 %	8 771	54,3 %
Näst sista emissionen		137	13,4 %	1 724	10,7 %
Tredje sista emissionen		1	0,1 %	698	4,3 %
Tidigare emissioner		0	0,0 %	4 964	30,7 %
<i>Totalt antal mynt</i>		1 024 ^a	100,0 %	16 157 ^b	100,0 %

Notera: Varje skattfynd måste innehålla åtminstone tre mynt för att inkluderas i tabellen. Därför är fem skattfynd från 973–1035 och elva fynd från 1035–1125 med endast två mynt exkluderade. Det exakta antalet mynt är inte bestämt för några skattfynd.

^a Baserat på 27 skattfynd. De tre återstående fynden har flera tusen mynt som inte kan attribueras till olika emissioner, speciellt två stora fynd (Kungsholm and Cnut skatterna) som innehåller fler än tre typer.

^b Baserat på 53 skattfynd. De fyra återstående fynden har flera tusen mynt som inte kan attribueras till olika emissioner.

Källa: Beräkningar är baserade på Allen, *Mints and money*, s. 520–23.

Tabell 2. Sammansättningen av tyska skattfynd i Thüringen 1156–1325 och Oberlausitz 1200–1300

<i>Region</i>		Thüringen		Oberlausitz	
<i>Datering av skattfynd</i>		1156–1325		1200–1300	
<i>Antal år mellan myntindragningar</i>		1 år		1 år	
		<i>Antal skattfynd</i>	<i>Procent</i>	<i>Antal skattfynd</i>	<i>Procent</i>
Skattfynd med	1 typ	2	2,4 %	0	0,0 %
	2 typer	3	3,6 %	1	3,6 %
	3 typer	9	10,8 %	4	14,3 %
	>3 typer	69	83,2 %	23	82,1 %
<i>Totalt antal skattfynd</i>		83	100,0 %	28	100,0 %

Notera: Varje skattfynd måste innehålla åtminstone tre mynt för att inkluderas i tabellen

Källa: Beräkningar är baserade på Hävernich, *Mittelalterliche Münzfunde*, s. 26–79, och Haupt, 'Oberlausitzer Brakteatenfunde', s. 516–81.

3–5. Tre utgåvor av markgreve Otto den rike i staden Meissen (Tyskland) ca 1156–90, där mynten drogs in varje år. Ø ca 26 mm.

Empiriska observationer från skattfynd

Skattfynd från England indikerar att periodiska myntindragningar var delvis framgångsrika. *Tabell 1* visar att 83 procent av skattfynden mellan åren 979 och 1035 innehåller bara en typ, jämfört med 33 procent av skattfynden mellan 1036 och 1125. I termer av antal mynt, består skattfynden till 86 procent av mynten från den sista utgåvan mellan 979 och 1035 jämfört med 54 procent mellan 1036 och 1125. Denna skillnad indikerar att indragningarna fungerade bättre när de genomfördes vart sjätte år (979–1035) än vartannat eller vart tredje år (1036–1125). Om Gesells-katten var densamma för de två tidsperioderna, så innebär det att den faktiska kostnaden för att hålla pengar var högre i den senare perioden, eftersom man betalade skatten oftare.

Indragningarna var ännu mer frekventa i Tyskland. Tyska skattfynd från perioden 1150–1320 innehåller för det mesta många olika lokala och utländska typer. *Tabell 2* visar att endast fem av 83 skattfynd i Thüringen – där indragningar var årliga – innehåller färre än tre typer. I skattfynden från Oberlausitz har endast ett utav 28 fynd färre än tre typer.

De empiriska observationerna från skattfynd visar alltså att folk var mer villiga att växla in sina gamla mynt mot nya när intervallet mellan indragningarna var längre. Sålunda fungerar Gesells-katten bättre om skattenivån är lägre, vilket ligger i linje med vår teoretiska modell.

Denna artikel bygger delvis på den vetenskapliga studien *Renovatio Monetae: When Gesell Taxes Worked* publicerad av författarna i den internationella forskningstidskriften *International Economic Review* år 2020. Den är finansierad med forskningsmedel från Sven Svenssons stiftelse för numismatik, Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning och Stiftelsen Olle Engkvist Byggmästare.

FOTO
BILD 1–2: WIKIPEDIA.
BILD 3–5: ROGER SVENSSON.

Litteratur

Allen, M.: *Mints and money in medieval England*. New York 2012.

Gesell, S.: *The Natural Economic Order*, Translated from German by Philip Pye 1958. London 1906.

Haupt, W.: Oberlausitzer Brakteatenfunde des 13. Jahrhunderts, i W. Coblenz, red., *Arbeits- und Forschungsberichte zur Sächsischen Bodendenkmalpflege*, vol. 4. Dresden 1954, s. 505–81.

Hävernack, W.: *Die Mittelalterlichen Münzfunde in Thüringen*. Jena 1955.

Kampmann, U.: The Year of the Freigeld in Wörgl, *Coins Weekly* 2009, <https://coinsweekly.com/the-year-of-the-freigeld-in-woergl/>.

Svensson, R.: Periodic Recoinage as a Monetary Tax: Conditions for the Rise and Fall of the Bracteate Economy. *The Economic History Review*, 2016, Vol. 69(4) s. 1108–31.

Svensson, R. & Westermark, A.: *Renovatio Monetae: When Gesell Taxes Worked*. *International Economic Review*, 2020, Vol. 61(2), accepterad för publicering.

NUMISMATISKA FÖRENINGAR I SNF

Alingsås Numismatiska Förening
Edshultsvägen 20
441 96 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gnfnfo.se

Halmstads Myntklubb
Östra Infarten 4
313 31 Oskarström

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

Katrineholm Flen Vingåker Myntklubb
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
www.mksb.se

Nola Myntklubb, Örnsköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska Föreningen i Hälsleholm
www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Samlarföreningen Klave
Oskarsgatan 12
331 41 Värnamo

Samlarklubben Numis
www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb
www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb
ga@aotn.eu

Svenska Pollett-föreningen
www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb
Parallellgatan 19
576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening
Ölandsgatan 7
574 37 Vetlanda

Villstadorstens Myntklubb
Hedvägen 4
314 33 Hyltebruk

Westerbergslagens Myntklubb
Flatenbergsvägen 4
777 34 Smedjebacken

SNF:s årsmöte i Linköping den 26 september 2020

Av Jan-Olof Björk & Roger Svensson

På grund av hälsoläget i världen har turerna inför årets årsmöte i Svenska Numismatiska Föreningen (SNF) varit många. Det kan kanske därför vara motiverat att ge en kort information om planeringen bakom årsmötet såväl som styrelsens ansträngningar för att få mer medlemmar till årsmötena.

Under många år har SNF:s styrelse arbetat med att försöka få ett ökat deltagarantal vid föreningens årsmöten. Det handlar ytterst om demokrati och delaktighet. Årsmötet är ju föreningens högsta beslutande organ. Bland åtgärderna som styrelsen tidigare infört för att locka fler medlemmar kan nämnas att förlägga årsmötena ute i landet. Mellan år 1977 och 2002 hölls långt mer än hälften av alla årsmöten i Stockholm, där föreningen har sitt säte. Av de 19 årsmöten som hållits från 2003 till dags dato har 15 förlagts på annan ort än Stockholm.

För det andra har styrelsen genom åren utvecklat en praxis att ta hjälp av myntföreningen på årsmötesorten för att bland annat ordna studiebesök med lokala förtecken. Styrelsen inser att många av föreningens medlemmar är samlare av numismatica, dock långt ifrån alla. För att tillgodose våra samlande medlemmar har vi därför sedan många år anordnat så kallade årsmötesauktioner vanligtvis bestående av objekt ur den store testatorn Sven Svenssons rika samlingar. I konkurrens med andra arrangemang under årsmötesdagen/helgen har vi ofta tvingats att anpassa auktionens omfattning. Trots dessa ansträngningar har deltagandet under årsmötesförhandlingarna sällan överstridit 25–30 personer.

1. Elite Stora Hotellet, Linköping.

FOTO: GUSTAV HAMMARSTRÖM, GUSTAV.HAMMARSTROM@ELITE.SE.

Med detta sagt har styrelsen ingalunda slagit sig till ro. Hösten 2019 diskuterade styrelsen andra möjliga sätt att intressera medlemmarna för föreningens årsmötesarrangemang. Styrelsen beslöt att förlägga 2020 års årsmöte till Landskrona, knappt 3 mil söder om Helsingborg. Av denna tidskrifts (SNT) aprilnummer framgår att arrangemangen skulle äga rum den 9–10 maj 2020. Med andra ord under samma helg som myntsamlarnas stora begivenhet var planerad att gå av stapeln – FRIMYNT i Helsingborg! En av lördagens programpunkter var naturligtvis ett besök på nämnda mäsas. Tyvärr drabbades världen, vilket vi alla fått erfara, av Corona-pandemin i våras. Regeringen tvingades den 27 mars fatta beslut om förbud mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 personer.

Kort därefter rekommenderar Folkhälsomyndigheten (FHM) bland annat att det görs en riskbedömning före genomförandet av arrangemang och sammankomster med färre än 50 personer, allt för att utvärdera eventuella risker och för att kunna vidta riskreducerande åtgärder. FHM rekommenderade den 1 april att alla föreningar om möjligt skjuter på möten och årsmöten alternativt genomför dem digitalt.

I denna kontext påbörjade civilsamhället den stora nedstängningen, bland annat ställde arrangören in FRIMYNT. Kring månadsskiftet april–maj nådde smittspridningen sin kulmen och antal intensivvårdade och döda var också mycket högt. Dessa dystra siffror har i skrivande stund (mitten av oktober) inte överträffats. SNF:s styrelse hörsammade FHM:s rekommendationer och ställde in årsmötet

2. Några av årsmötesdeltagarna. FOTO: BILDERNA 2-4, CURT EKSTRÖM.

i Landskrona. Det skedde genom ett "Föreningsmeddelande" i majnumret av SNT. Styrelsen tittade på om vi kunde arrangera ett digitalt årsmöte. Styrelsen gjorde då bedömningen att stadgarna i sin nuvarande form inte medger digitala årsmöten. Styrelsen beslöt därför att avvakta över sommaren och se hur pandemin och därmed också hur restriktionerna kring "arrangemang och sammankomster" utvecklade sig.

En given tidpunkt, då styrelsen måste sätta ned foten och bestämma sig om årsmötet, var senast det datum då annonser måste vara inkomna till denna tidskrifts septembernummer. Kallelsen till årsmötet skall, enligt stadgarnas § 4 – Årsmöte, ske personligen och vara medlemmarna tillhanda senast 10 dagar före årsmötet. Vad är då mer lämpligt än en medlemstidskrift som Svensk Numismatisk Tidskrift? Då tidskriften utkommer första veckan i aktuell månad kunde styrelsen besluta om att arrangera årsmötet tidigast i mitten av september.

Återstod för styrelsen att besluta om dag och plats. Styrelsens strävan var att ha ett tidsmässigt kort årsmöte med så få kringarrangemang som möjligt. Allt för att minska smittspridningen. För att underlätta för medlemmarna försökte styrelsen välja en geografiskt central plats med goda kommunikationer. Valet föll på Linköping. Redan inför det tidigare planerade årsmötet i Landskrona hade styrelsen avtalat med Jens Christian Moesgaard, nyttillträdd professor vid Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet, om ett före-

drag. Vi valde att fullfölja planerna på föredraget, i Linköping. Men för att alla medlemmar och andra intresserade skulle kunna ta del av professor Moesgaards intressanta rön om "Karolingiska mynt i svenska fynd" beslöt styrelsen att spela in föredraget. Ni finner det över timmen långa anförandet på föreningens hemsida – www.numismatik.se. Titta gärna när ni har möjlighet. Titta en eller flera gånger. Titta på halva en dag. Se återstoden vid ett annat tillfälle.

Vi planerar och hoppas att kunna spela in fler föredrag i framtiden, till exempel från våra föreningskvällar – allt för att öka delaktigheten i föreningen! För att öka tillgängligheten ytterligare finns i slutet av denna artikel ett sammandrag av föredraget.

Andra gången gillt! Den 26 september strax före lunch träffades delar av styrelsen och några få tappra medlemmar, som trotsat viruset, på Elite Stora Hotellet, Linköping, för att hålla årsmöte. Först på agendan stod lunch på Restaurang Storan, vägg i vägg med hotellet. I restaurangens glasveranda med utsikt över Stora torget serverades lax med goda tillbehör. Lunchen avnjöts utan glas i fönsteröppningarna till en blek höstsol i fortfarande behaglig temperatur.

Årsmöte

Därefter väntade det i år så svårplanerade årsmötet. Vi samlades i en konferenssal, tillräckligt stor för att tillgodose den av myndigheterna påbjudna sociala distanseringen. Förhandlingarna inleddes sedvanligt med parentation över de under det

gångna året avlidna medlemmarna. Den tysta minuten hedrade minnet av Yngve Almer, P-A. Carlsson, Bruno Eriksson, Per Flodberg, Bengt Hägfeldt, Erik Jacobsson, Ove Karlsson, Ingvar Larsson, Hugo Lönnqvist, Leif Pahlsson, Mats Rosén, Börje Rådström, Olle Sandborg och Ulla Westermark. Undertecknad tillsammans med Andreas Westermark valdes därefter till att leda årsmötet som ordförande respektive sekreterare.

SNF:s årsredovisning är presenterad i denna tidskrifts aprilnummer (sid. 66 ff.) och på föreningens hemsida. Vid årsmötet gjordes en kort presentation av årsredovisningen. I de tider som råder kan det vara av intresse att notera att föreningens helägda auktionsbolags (Misab) verksamhet fortsätter gå bra och lär generera vinst även under innevarande år 2020. Detta i sin tur möjliggör kommande aktieutdelningar till ägaren.

En av de absolut viktigaste punkterna på ett årsmöte är revisionsberättelsen. För SNF:s vidkommande utfärdas denna av auktoriserade revisorn Bodil Nordin från Grant Thornton och lekmannarevisorn Max Mitteregger. Under revisionen, som brukar ta någon månad i anspråk, granskas såväl föreningens räkenskaper som hur styrelsen skött det gångna årets förvaltning. Man penetrerar styrelseprotokollen och fördjupar sig i försäkringsfrågor, attestordning, fondförvaltning med mera. Revisorererna agerar på uppdrag av medlemmarna. Revisionsberättelse är absolut nödvändig för att medlemmarna under årsmötet skall kunna ta ställning till huruvida styrelsen bör beviljas ansvarsfrihet för det gångna årets förvaltning. Under förhandlingen i Linköping lästes delar av den rena revisionsberättelsen upp av kassaförvaltaren Lars Eriksson. Intresserade medlemmar mottog också kopior av densamma.

Den för såväl medlemmarna som styrelsen viktigaste passagen i revisionsberättelsen är revisorernas så kallade Uttalande. I detta skriver man att: "Vi tillstyrker att årsmötet beviljar styrelsen ansvarsfrihet för

räkenskapsåret." Årsmötet beslutade därför att godkänna årsredovisningen för 2019 och ge styrelsen ansvarsfrihet för det föregående årets förvaltning.

Efter denna viktiga formalia vidtog styrelseval. Curt Ekström och Lars Eriksson, vars treåriga mandatperiod gått ut, omvaldes för en ny period. Alla fyra suppleanter, nämligen Elin Klingstedt, Bengt Granath, Andreas Westermark och Olle Cederholm omvaldes intill nästa årsmöte. Ovan nämnda revisorer jämte suppleanten Mikael Persson omvaldes likaledes. När det gällde representationen i valberedningen skedde en förändring i det att Berndt Göhle avgick och ersattes av Jan Hildemar. Kristian Riesbeck och Johan Melin omvaldes till ledamöter i valberedningen, varav den förstnämnde är sammankallande. Därefter beslöt årsmötet i enlighet med förslag från styrelsen att medlemsavgiften för 2021 skall vara oförändrad – 200 kronor. Juniorer betalar 100 kronor medan utrikes boende taxeras med 375 kronor.

Föreningens förre ordförande Julius Hagander (1925–2009) brukade alltid säga att till en ordförandes trevligaste sysslor hör att dela ut utmärkelser och belöningar. Vissa av föreningens belöningar ska delas ut under årsmötet. Till dessa hör "SNF:s Elias Brenner-medalj för förtjänster inom numismatiken".

Styrelsen beslutade att Rolf Sandström ska tilldelas Brenner-medaljen med följande motivering: "För sina väsentliga bidrag till numismatikens utveckling – som ordförande i Göteborgs Numismatiska Förening, en flitig föredragshållare, författare till ett flertal av GNF:s småskrifter och den omfattande boken "Romarna och deras mynt" samt "Hellas och de första mynten" och "Mitt liv som myntsamlare". Då Rolf Sandström inte var närvarande, kommer medaljen att utdelas till Rolf vid ett senare tillfälle.

Under årsmöten brukar också "SNF:s medlemsnål i förgyllt silver" delas ut. I Linköping erhöll följande medlemmar guldnålen för 40-årigt medlemskap, nämligen: Per Berg-

3. Efter årsmötesförhandlingarna höll professor Jens Christian Moesgaard ett intressant föredrag om myntfynd i Sverige.

gren, Jan Owe Frostne, Hans Gustavsson, Lennart Svensson, Göran Wallner och Bernt Thelin. Ingen av dessa herrar närvarade under årsmötet varför sekreteraren uppdrogs att skicka nälarna per post.

Under punkten Övriga frågor hade årsmötet att ta ställning till en motion angående stadgeändring. Motionen utgör bilaga 1 till årsmötesprotokollet. I korthet syftar motionen att öka "medlemsdemokratin" och "medlemsengagemanget" genom att "gå från direkt medlemsdemokrati till indirekt via ombud." Motionären som för övrigt var närvarande under årsmötet skriver vidare: "Det enda som egentligen behövs är "lokalavdelningar" som uppsamlade organ som ansvarar för valen av ombuden." Motionären föreslår till sist att årsmötet ger styrelsen i uppdrag att se över stadgarna enligt intentionerna i motionen.

Styrelsen behandlade motionen under ett extra styrelsemöte och kom bland annat fram till att stadgarna nödvändigtvis inte behöver revideras. Andra åtgärder kan vidtas för att uppnå de mål motionären skriver om. Styrelsen kommer fortsätta att titta på hur en förbättrad demokrati och ett ökat engagemang kan åstadkommas. Dels genom att göra årsmöten mer attraktiva, dels på hur det digitala kan nyttjas för att skapa en större

delaktighet. Styrelsens skrivelse till motionären framgår av bilaga 2 till årsmötesprotokollet. Motionen diskuterades ingående under årsmötet, vilket utmynnade i en omröstning genom handuppräckning som gav vid handen att motionen avlogs. Efter ytterligare någon "övrig fråga" av mer trivial karaktär avslutades 2020 års årsmötesförhandlingar.

Föredrag

Efter en kortare paus höll Jens Christian Moesgaard, professor i numismatik vid Stockholms Universitet, ett uppskattat föredrag om karolingiska myntfynd i Skandinavien. Han pratade dels om det karolingiska myntsystemet i allmänhet men också om karolingiska myntfynd i Skandinavien, bland annat fyndplatser, nedläggningsperioder och fyndomständigheter. De karolingiska mynten i fynden är ofta fragmenterade eller genomborrade, vilket visar att Skandinavien hade viktekonomi där mynten värderades efter sitt silverinnehåll och att en del av mynten användes som smycken.

Av 66 karolingiska mynt funna i Sverige härrör 52 från perioden 822–840. Fördelningen i både Danmark och Norge är likartad. Detta bör sättas i relation till att vikingarnas angrepp mot det Frankiska riket tog fart först på 840-talet och fortsatte fram till

4. Årsmötesordföranden Jan-Olof Björk avtackade föredragshållaren professor Jens Christian Moesgaard med föreningens senast utgivna publikation, monografen *ACTA MONETARIA SUECIAE – Sveriges handlingar om mynt, priser och ädelmetaller 1164–1318* av Bo Franzén, Gösta Hedegård och Roger Svensson, 2020.

före 840 i områden där mynten präglats. Troligen har därför en betydande del av de karolingiska mynten kommit till Sverige genom handel, diplomatiska kanaler och missionärer.

I Norge och östra/norra Sverige kommer de flesta karolingiska mynten från gravar eller skattfynd. I Danmark och västra/södra Sverige har man däremot funnit de flesta mynten som lösfynd vid boplatser. Detta tolkades som att de karolingiska mynten i södra Skandinavien i högre grad användes som betalningsmedel (vägt silver).

En synnerligen intressant observation var att islamiska mynt står för 96% (546 av 568 mynt) av mynten i skattfynd från Birka men endast utgör 22% (14 av 63 mynt) av mynt funna i gravar i Birka. Gravfynden domineras i stället av västeuropeiska och skandinaviska mynt som står för 78% (49 av 63 mynt). De västliga mynten utgör emellertid endast 4% (22 av 568 mynt) av depåfynden. Moesgaard tolkar detta som att de västliga mynten har haft en kulturell/religiös betydelse och använts som smycken i Östra Svealand.

Föreningskvällar utanför Stockholm

DET GÅNGNA ÅRET har tyvärr medfört att många föreningsaktiviteter liksom andra numismatiska evenemang ställts in. Folkhälsomyndighetens riktlinjer har inneburit begränsningar i resande och antal deltagare vid olika sammankomster. SNF:s årsmöte var exempelvis planerat att arrangeras i samband med FriMynt 2020 i Helsingborg, ett tillfälle då många medlemmar befinner sig i Skåne. FriMynt ställdes dock in, så också årsmötet. SNF:s årsmöte genomfördes i stället under förenklade former i Linköping den 26 september. Även SNF:s föreningskvällar 2020 har ställts in.

Nu ser vi fram emot ett 2021 då förhoppningsvis alla planerade numismatiska aktiviteter kan genomföras. En komplikation finns dock för SNF, vars lokaler på Banérgatan i Stockholm börjar bli ålderstigna och behöver renoveras. En renovering planeras att genomföras våren 2021. Det innebär att lokalerna inte kan nyttjas för föreningskvällar under åtminstone det första kvartalet 2021. Efter ett magert 2020 känns det tråkigt att även

behöva inleda 2021 med inställda föreningskvällar.

Föreningen har från medlemmar fått förslag om att genomföra aktiviteter inte bara i Stockholm utan även på andra platser i Sverige. När nu lokalerna på Banérgatan blir otillgängliga under en period tycker vi att det är ett utmärkt tillfälle att pröva att genomföra föreningsaktiviteter med föredrag utanför Stockholm. Februari månads föreningskväll är därför planerad att genomföras i samarbete med Nola Myntklubb i Örnsköldsvik och mars månads föreningskväll i samarbete med Numismatiska Klubben i Uppsala. Plats, föredragshållare och tid hittar du på denna tidskrifts tredje sida. Om det är möjligt kommer också föreläsningarna att spelas in och läggas ut på föreningens hemsida tillgänglig för alla medlemmar.

Genomförandet av föreningsaktiviteter är beroende av utvecklingen av pandemin. Skulle det ske en ökning av antalet smittade kan Folkhälsomyndigheten utfärda nya rekommendationer, som hindrar resande och omöjliggör förenings-sammankomster. Besök därför med jämna mellanrum föreningens hemsida – www.numismatik.se – för att uppdatera dig om aktuellt läge för föreningsaktiviteter.

Föreningskvällarna utanför Stockholm genomförs på prov. Skulle det visa sig att dessa blir välbesökta och lyckade kan sådana bli en stående aktivitet. SNF har sitt säte i Stockholm och det är naturligt att de flesta föreningskvällar genomförs där. Men planerna är, om försöket faller väl ut, att åtminstone en föreningskväll per termin ska äga rum utanför Stockholm. I dag genomförs normalt åtta föreningskvällar per år men det finns inget som hindrar att antalet föreningskvällar utökas.

Vill din förening stå som värd för en föreningskväll? Anmäl i så fall intresse till info@numismatik.se. Vi hör av oss om SNF kan arrangera en föreningskväll hos just din förening.

SNF:s klubbmästare och sekreterare,
Ronny Jansson & Ingemar Svenson

Båda sidor av medaljliknande föremål, 1772. Koppar. Diameter 62 mm, tjocklek 1 mm. Privat ägo.

FOTO: LENNART ERIKSSON.

Gåtfullt föremål

Föremålet är upphittat i ett redskapsutrymme i en lada på fastigheten Berg i Simrud, Stöpaforvs vid Övre Fryken norr om Sunne i Värmland. Fastigheten tillhörde ägarens farfar Oscar Eriksson. En bit är uppenbarligen bortklippt men hade gissningsvis ingen text.

Åtsidan visar en ryttare. Längst ner ses: CARLST: MDCCLXXII (= Karlstad 1772). Texten längs med övre kanten lyder: *Nu har Kungasorgen ända. Wi till Gud med Gustaf lända*. Betydelsen I P SE EST är osäker. Det finns också två snirkliga bokstäver, WS. Kan det vara upphovsmannens initialer? Frånsidan saknar text och visar en stadsbild med en kyrka och vatten.

Gustav III kröntes i maj 1772. Regeringsmakten låg då hos mösspartiet, som var starkt inom de ofrälse stånden. Motståndarna, hattpartiet, hade sina tillskyndare främst inom de högre stånden och var kungavänliga. Mösspartiet hade tydligen fått hemligt löfte från Ryssland, Preussen och Danmark att de skulle ingripa om frihetstidens mer demokratiska statskicks skulle förändras. Frankrike var på kungens och hattarnas sida. Hattarna var inte alls nöjda med situationen. Man planerade en statskupp, vilket kungen och hovet biträdde.

I juni reste kungen till Loka Brunn i östra Värmland för att, som det sades, "dricka hälsövatten". I själva verket skrev han där på en ny författning. Kuppen skulle inledas med att trupperna i Sveaborg utanför Helsingfors och Kristianstad värvades för saken, sedan skulle det rulla på. Mössorna fick vetskap om planerna och förberedde motåtgärder. Man trodde sig ha Stockholm under kontroll och kuppen var nära att misslyckas. Nu ingrep kungen och vände sig direkt till militären och medborgarna i Stockholm med resultat att den oblodiga kuppen blev ett faktum 19 augusti samma år.

Två dagar senare fastställdes en ny regeringsform. Kungens makt ökade, de två partierna avskaffades och frihetstiden inledd 1719 tog slut. Trupperna från Sveaborg kom fram alldeles för sent. De hade haft motvind och dessutom seglat fel och först hamnat på Gotska Sandön!

Hur gick det då med omvärldens löften? Ryssland och Preussen hade ingen lust att ingripa, de hade viktigare saker att omhänderta. Danmark, däremot, drog samman trupper i Norge vid svenska gränsen. Kungen fick vetskap om detta och hotade med att anfälla Norge. Trupper i västra Sverige sattes i beredskap. Danskarna lade då ner vapenskrumlet och därmed var det slut på den historien.

Gustav beslöt nu att rida en eriksgata till landskapen västerut. Den startade i november under sträng kyla och i dåligt väder. Färden gick via Västerås, Örebro, Karlstad, Vänersborg, Uddevalla och Strömstad till Göteborg. I Strömstad för han upp till gränsen vid Fredrikshald. På andra sidan stod hurrande norrmän, vilket gjorde kungen mycket nöjd. I Göteborg rådde rojalistisk yra. Han återkom till slottet Ekolsund vid Mälaren på julafton.

Trots motivets naiva framtoning vad gäller föremålets utförandet måste graveringen ändå vara utförd av någon som haft viss kännedom om gravyrteknik och även tillgång till någorlunda professionella verktyg.

Ställer mitt hopp till SNT:s läsekrets i dessa frågor:

- Vem är ryttaren med en fackla eller ett ljus i handen.
- Föreställer frånsidan Karlstad?
- Vad står WS för? Går det att hitta en upphovsman bland hantverkare i Karlstad? Är den tillverkad där?
- När och varför tillverkades föremålet? Min gissning är att det tillverkats efter att kungen varit i Karlstad.

Tacksam för svar.
Lennart Eriksson,
lennarteriksson.ele@gmail.com.

HYPERINFLATION – Ofrivilliga miljonärer och värdelösa pengar

EKONOMISKA MUSEET – KUNGLIGA MYNTKABINETTET

öppnar med en tillfällig utställning om hyperinflation.

Vad händer i en vardag där alla är miljonärer på pappret men pengarna är värdelösa?

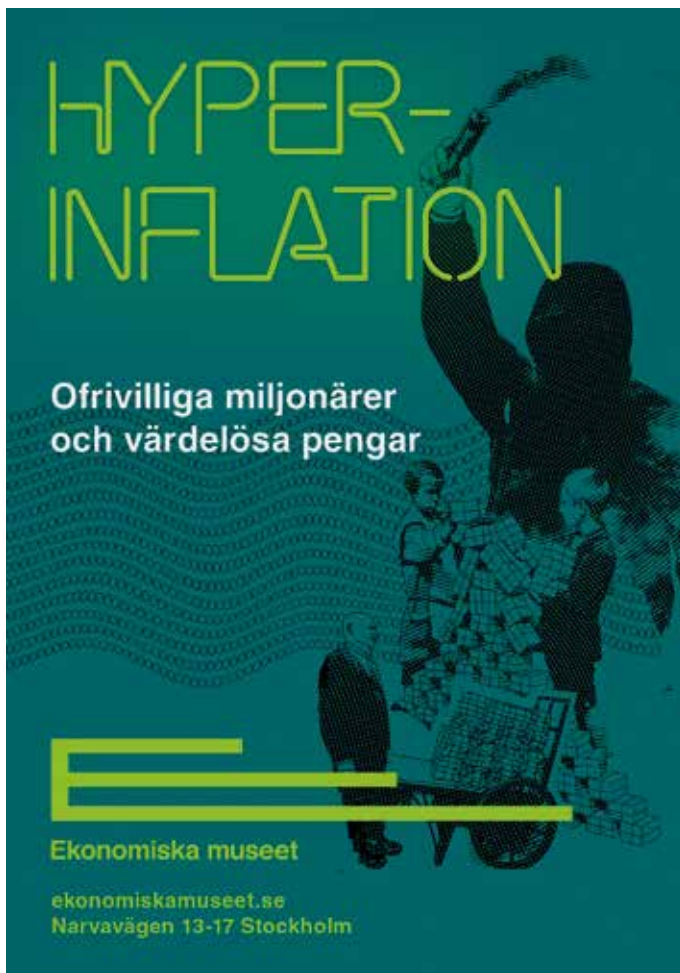
Efter att plockat ner och flyttat ett helt museum öppnar Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinettet sin första utställning i de nya lokalerna på Narvavägen i Stockholm.

I utställningen *Hyperinflation – Ofrivilliga miljonärer och värdelösa pengar* får besökaren komma närmare orsakerna och skadorna som sker vid en hyperinflation.

Gränsen för hyperinflation är minst 50 procent per månad eller 500 procent per år, men i många fall har den gränsen passerats med råge. Det kan gå så långt att priserna höjs flera gånger om dagen. Pengarna blir värdelösa, människors besparingar går upp i rök och lönen urholkas fullständigt. Alla är på papperet miljonärer men har knappt råd med mat för dagen.

Utställningen tar avstamp i begreppen inflation och hyperinflation och föremål från mycket tidiga inflationer visas. För så länge pengar funnits har inflation förekommit. Vi har spår av detta i forna Egypten och även romarriket led stundtals av mycket hög inflation. Den högsta inflationen i Sverige orsakades av Johan III i slutet av 1500-talet. Inflationen beräknas ha nått 800 procent i slutet av hans regering, 1590–1592.

Den hittills högsta inflationen i världen ägde rum i Ungern efter andra världskriget. När det var som värst steg priserna med över 200 procent per dag. Sedeln med den högsta valören någonsin gavs då ut. Den är på hundra miljoner biljoner pengö. Det är svårt att uppfatta denna enormt höga siffra. Som jämförelse

innehåller vår galax cirka 300 miljarder stjärnor. Det "ryms" därmed 300 miljoner Vintergator i sedelns valör.

I utställningens första del finns även ett avsnitt om varför det är viktigt med förtroende för valutan samt Riksbankens roll för att kontrollera

inflationen i Sverige. I samband med information om Riksbankens uppkomst visas en 10 daler sm från 1644 med en vikt på 19,7 kg samt en Stockholms Banco-sedel.

Vidare in i utställningen får besökaren uppleva hur det kan kännas att

gå in i en affär där hyllorna är så gott som tomma. De värdelösa sedlarna är inget att spara på när inflationen skenar, i stället tenderar människor göra sina inköp så fort lönen kommer. Affärerna kan därför vara så gott som tomma på varor i perioder.

Var dagen påverkas även på andra sätt. För att få pengarna att räcka till mat och bostad kan resor med kollektivtrafik eller bil behöva prioriteras bort. En följdverkan av det kan bli att någon i familjen måste vakna mycket tidigt för att ta sig till fots till jobbet och en annan bosätta sig hos bekanta under veckodagarna för att komma närmare skolan. Det kan även gå så långt att man väljer att lämna landet. Det har hänt i bland annat Venezuela där den stigande inflationen övergick till hyperinflation år 2016. Miljontals människor har flytt landet som befinner sig i en extrem ekonomisk katastrof med skyhögt inflation.

I utställningen kan besökare se en klänning helt gjord av den venezolanska valutan *bolivar*. Sedlarnas nominella värde motsvarade nästan 60 000 SEK när klänningen gjordes. Det räckte inte ens till en kopp kaffe i Venezuela.

Det finns inget universalmiddel som hjälper länder ner från för höga inflationsnivåer, utan varje hyperinflation är på sitt sätt unik och har sina egna orsaker. Så även åtgärderna som måste tas till. Genom historien har åtgärderna skiljt sig åt. Ibland har de varit förenade med internationell hjälp, ibland har regeringar tvingats avgå. En del länder har övergett sin inhemska valuta och i stället tillåtit utländska pengar som betalningsmedel.

Vanligast är att landet genomgår stabiliseringsprogram. I utställningens avslutande del finns exempel på hur olika länder har arbetat med att sänka inflationen. I anslutning till det finns även möjlighet för besökaren att följa en tidslinje från 1900-talets början till i dag. Här finns Sveriges ekonomiska historia i stora drag tillsammans med de hyperinflationer som har förekommit under samma period.

Börs tillverkad av sedlar från Venezuela. Ett av föremålen som visas i utställningen "Hyperinflation – Ofrivilliga miljonärer och värdelösa pengar" på Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetet.

FOTO: JENS MOHR,
STATENS HISTORISKA MUSEER.

Utställningen med över hundra föremål från Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetets samlingar går att besöka fram till den 1 oktober 2021.

På grund av Corona-pandemin är öppningsdatum ej bestämt när den här texten skrivs. Vid öppning kommer antalet personer som vistas samtidigt i utställningen begränsas, så alla får ett tryggt besök.

Caroline Gønelius,
intendent

HITTA HIT

Ekonomiska museet – Kungliga myntkabinetet

Narvavägen 13–17, Stockholm

Öppettider

1 september – 31 maj
tisdag – söndag kl. 11–17
(onsdagar till kl. 20)

1 juni – 31 augusti
måndag – söndag kl. 11–17

För stängda helgdagar samt annan information om ditt besök se museets hemsida
<https://ekonomiskamuseet.se/>

Fri entré

Carl Gustaf Fehrman

Daniels Fehrmans son Carl Gustaf var född 1746 och avled på julaften 1798. Redan som mycket ung hade han fått rycka in som medaljgravör vid Kongl. Myntverket i Stockholm när fadern blev sjuk. Carl Gustaf var gift med Johan Tobias Sergels systerdotter Regina Elisabet Howe.

Carl Gustaf Fehrman invaldes 1781 i vad som sedan 1810 heter Kungliga Akademien för de fria konsterna (Konstakademien) och blev professor där 1791. Han deltog tillsammans med Gustaf Ljungberger i arbetet med Gustav III:s medaljhistoria. Hans gravörsignaturer var: CF, CGF, F, FEHRMAN och CG FEHRMAN.

Om Carl Gustaf Fehrman har Nils Ludvig Rasmusson skrivit utförligt i Svenskt Biografiskt Lexikon:

sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=15205

Fehrmans död uppmärksammades endast med ett par korta notiser i dagspressen mer än en månad senare.

MGL

Döde i Stockholm

Kongl. Medaljören och Professoren wid Kongl. Målare- och Bildhuggare-Academien Carl Gustaf Fehrman, död den 24 sistlidne December, i des 53 års ålder.

Notis i Inrikes Tidningar
30 januari 1799

Skuldfordrings=Mål

I anseende til förestående Boupteckning efter afledne Professoren och Kongl. Medailleuren Fehrman, anmodas de som antingen äga Fordringar eller kunna wara skyldige, att sådant med första, uti Sterbhuset tillkänna gifwa.

Notis i Dagligt Allehanda
28 januari 1799

Hard Times Tokens: En inofficiell valuta från osäkra tider

Av Samuel Marknäs

De som har erfarenhet av att samla på amerikanska mynt är förmodligen vana vid standardsymboliken, så som motivet av amerikanska örnen, frihetsgudinnan samt fraserna *E Pluribus Unum* och *In God We Trust*. De är också vana vid (och troligen lite irriterade över) de höga kostnaderna associerade med att samla amerikanska mynt. *Hard Times Tokens* är ett samlarområde som bryter med både de traditionella motiven och höga kostnader, kanske en lättnad för samlare som nyss bekantat sig med dessa intressanta polletter. Dock är polletterna ett ganska okänt samlarområde med få samlare medvetna om dess existens.

Hard Times Tokens var inofficiella centstycken som slogs åren 1833 till 1843 av privata tillverkare och användes som inofficiell valuta under 1830- och 1840-talen. Deras ursprung härrör direkt från en period av ekonomisk instabilitet och depression under vilken silver- och guldmünt hamstrades, vilket var ett resultat av Andrew Jacksons vägran att återupprätta mandatet för nationalbanken. Det blev brist på kopparmynt i låga valörer för användning inom enkla transaktioner, vilket krävde privata kopparmynt som såldes av olika tillverkare till överpris.

Polletterna kan delas in i tre huvudkategorier; enkla imitationer av centstycken, polletter som marknadsför producentens varor samt de med politisk propaganda som stöder eller motsätter sig presidenterna Andrew Jackson och Martin Van Buren. Även om de två första kategorierna också är

1.

intressanta är det den sista kategorin som är mest frapperande och diskuteras här.

Hard Times Tokens var ofta satiriska och politiska till sin natur och varierade enormt mellan dem som stödde Andrew Jackson (president 1829–1837) och Martin Van Buren (president 1837–1841). De allra flesta politiska symboler var relaterade till kontroversen kring nationalbanken, medan andra tillhörde periodens populärsatiriska och populärpolitiska maximer. De som är direkt relaterade till nationalbanken kan anses vara ett mikrokosmos för striden mellan Whigpartiet (som i stor utsträckning kritiserade de borttagna mandatet av nationalbanken) och de som stödde Jacksons finanspolitiska politik.

En pollett som var kritisk mot Andrew Jackson präglades av *Scoville Manufacturing Company* år 1833. Bild 1. På fransidan finns en karikatyr av presidenten, där han ses i en skattkista med en säck pengar i ena handen och ett svärd i den andra, med inskriften *I TAKE THE RESPONSIBILITY*. Det kan ses som ett humoristiskt sätt att kritisera Andrew Jacksons okonstitutionella veto mot återupprättandet av nationalbankens mandat år 1832, en makt som endast lagligen berörde kongressen, medan Andrew

Jackson agerade okonstitutionellt i sin vägran att återupprätta mandatet. Detta betraktades som ett så enormt maktmissbruk av många att han satiriserades som *King Andrew the First* av tidens politiska och satiriska tecknare.

På åtsidan finns en bild av en åsna, symbolen för demokratiska partiet, samt inskrifterna *THE CONSTITUTION AS I UNDERSTAND IT* och *ROMAN FIRMNESS*. Det förstnämnda är ett citat från Andrew Jacksons andra invigningsadress som president och bör ses som en förolämpning av hans tveklaktiga utbildning och brist på konstitutionell kunskap. Det sistnämnda är ett självutnämnt personlighetsdrag av Andrew Jackson och representerar hans dåraktiga envishet. Termen *Jackass* kommer av kopplingen mellan åsnan och Andrew Jackson med ursprung från 1830-talet. Slutsatsen som bör dras av detta exemplar är att Andrew Jackson ansågs som farlig och utbildad med oproportionell makt i relation till hans politiska opponenter förmågor.

En pollett med mer subtil symbolik är den så kallade *Daniel Webster Token* präglad år 1841. Bild 2. Polletten glorifierar Daniel Webster, som var huvudmotståndare till Andrew Jackson och som utan framgång ställ-

2.

3.

Samuel Marknäs är masterstudent i historia. Han gör för tillfället praktik vid Uppsala universitets myntkabinett och har digitaliserat dess amerikanska mynt.

de upp mot honom vid presidentvalet 1836. Webster frejdades vidare för sin roll i McCulloch v. Maryland-fallet i högsta domstolen, där han som advokat representerade nationalbanken. Webster lyckades i det här fallet, vilket bekräftade kongressens överhöghet i frågor som rörde statskassan, och hindrade enskilda stater från att utfärda sin egen valuta eller inrätta egna, oberoende statliga banker. På fransidan av denna pollett finns en fregatt som seglar på stilla vatten med omskriften WEBSTER CREDIT CURRENT. Detta symboliserade utan tvekan den finanspolitiska stabilitet som åstadkoms på grund av McCull och v. Maryland. Denna fransida står i stark kontrast till åtsidan av en annan pollett från 1841 utfärdad av samma tillverkare, där ett fartyg som representerar Van Burens regering kan visas skeppsbruten på en grupp stenar, eftersom hans ekonomiska inkompetens ansågs som skäl för en långsam ekonomisk återhämtning. Bild 3.

Hard Times Tokens anmärkte också på politiska frågor som inte berörde de finansiella kriserna under Jacksons och Van Burens ledarskap. En sådan symbol var en pollett som producerades av den abolitionistiska rörelsen år 1838 kallad *Kneeling Slave Token*. På åtsidan visas en kvinnlig slav på knä med kedjade armar, som bönfällande frågar AM I NOT A

WOMAN AND A SISTER. Bild 3. Det finns en ovanligare variant av denna pollett med inskriften AM I NOT A MAN AND A BROTHER.* Frasen och symboliken härstammar från en pollett som skapats av den brittiska abolitionistiska rörelsen på 1790-talet.

Fransidan innehåller den symboliska termen *Liberty*, vilket utan tvekan är ett försök att avslöja hyckleriet i Amerikas konstitution, som hävdar att "all men have a natural right to life, liberty, and the pursuit of happiness", medan slaveri samtidigt förblir tillåtet i tydlig motsättning till det konstitutionella anspråket. Denna symbol är av extremt politiskt intresse och representerar den ökande splittringen mellan dem som stöder slaveri och dem som motsätter sig det, ett politiskt problem som snabbt intensifierades under 1840- och 1850-talen, tills inbördeskriget bröt ut år 1861.

Dessa intressanta polletter är vanligtvis ganska okända för samlare trots låga prissiffror, vilket kan bero på brist på medvetenhet om deras existens bland samlare och numismatiker. Även om ett stort antal artiklar relaterade till *Hard Times Tokens* publicerades i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, så har detta forskningsområde försvunnit sedan dess.

FOTO: UPPSALA UNIVERSITETS MYNTKABINETT.

Litteratur

- Anonymous: *Hard Times Tokens*. *American Journal of Numismatics* (1897) 39, no. 3 (1905): 64–66.
- Barnard, B. W.: The use of private tokens for money in the United States. *The Quarterly Journal of Economics* 31.4 (1917): 600–634.
- Beerstecher, E.: *The Kneeling Slave Token*. Blanchard Company, "The Strange Story of Hard Time Tokens", *Coins Weekly*, 2019.
- Low, Lyman H.: *Hard Times Tokens*. *American Journal of Numismatics* (1897) 33, no. 1 (1898): 15–22.
- *Hard Times Tokens*. *American Journal of Numismatics* (1897) 35, no. 1 (1900): 13–13.
- Roberts, A.: *America's First Great Depression: Economic Crisis and Political Disorder After the Panic of 1837*. 1st ed. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2012.
- Rousseau, P. L.: *Jacksonian Monetary Policy, Specie Flows, and the Panic of 1837*. Vol. 62. New York, USA: Cambridge University Press, 2002.
- Stark, J.: Attack on Second Bank, fiscal policies bring 'Hard Times'. *Coin World*, January 3, 2006.

4.

* Den 3 oktober 2002 öppnade Kungl. Myntkabinettet på Slottsbacken en mycket uppskattad tillfällig utställning med tema slaveriet, *Är vi inte alla bröder?* Den och polletten presenteras i SNT 2002:8, se: numismatik.se/pdf/snt82002.pdf

Red.anm.

Monica Golabiewski Lannby: Kung Knut Eriksson och penningarna.

2019. Eget förlag.
Illustrerad, 99 sidor.
ISBN 978-91-639-9783-9.
Pris 200 SEK
(150 SEK för SNF-medlemmar)

I MAJ 2009 gjordes ett ovanligt fynd vid arkeologiska undersökningar i Skänninge. Det var vid utgrävning av en medeltida grav – som antagligen legat vid en storgård – som man påträffade en större samling silvermynt, 127 stycken, vilka låg mellan den gravlagdes ben. När undersökningarna fortsatte fann man ytterligare 99 mynt som förmodligen legat i förmultnad penningpung, vilken varit fäst vid den dödes höft.

Fyndet utgör avstampet för Monica Golabiewski Lannbys (MGL) berättelse kring kung Knut Erikssons prägling av mynt i Svealand. Knut var son till Erik Jedvardsson, som blev kung efter mordet på Sverker den äldre år 1156. Erik dödades i sin tur 1160 och blev senare föremål för helgondyrkan under namnet Sankt Erik. Under nästan ett sekel växlade kungatronen mellan de sverkerska och erikska ätterna, oftast under våldsamma omständigheter. Knuts maktövertagande var inget undantag; han överföll kung Karl Sverkersson på Visingsö år 1167 och tog honom av daga, en händelse som livfullt skildras av Jan Guillou i en av hans populära romaner om riddaren Arn.

Den bredare allmänheten är således redan introducerad till denna fascinerande tid i den svenska historien. MGL:s ambition har därför varit att presentera fyndet i Skänninge och Knut Erikssons myntutgivning även för icke-numismatiker och det lyckas hon väl med. Om inte annat så visas det av att boken blev nominerad som en av åtta till Årets bok 2019 om svensk historia, vilken nättidningen Svensk Historias läsare röstar fram.

De samtida källorna till Knut Erikssons regering är få. Han är den

förste kung som kan beläggas ha utfärdat brev, men endast nio är bevarade i original. Några nya skriftliga källor lär inte dyka upp, så vi är hänvisade till arkeologin för tillskott till vårt vetande. Ett för Knuts mynthistoria viktigt fynd gjordes i Sigtuna. Vid utgrävningar i kvarteret Trädgårdsmästaren i staden påträffade man år 1988 ett blyavtryck från brakteatprägling. Det visade sig därefter att man redan år 1925 hade hittat ett liknande avtryck i kvarteret mittemot, något som dock inte uppmärksammades bland numismatikerna.

Knuts mynt från Svealand har varit kända sedan länge. MGL konstaterar att de äldsta dokumenterade skatterna med dessa mynt är påträffade åren 1669 och 1676 i stockholmstrakten. Exemplar från dessa fynd ingick således i Elias Brenners (1647–1717) samling och dokumenterades av honom i förstaupplagan av hans *Thesaurus nummorum Sveo-Gothicorum*, utkommen 1691. Dateringen av gruppen till Knut Erikssons regering fastställdes dock först av den danske numismatikern Georg Galster i en artikel år 1917 i *Fornvännen*. Präglingens sort har likaledes varit föremål för skiftande åsikter; först Västerås (Västra Aros), sedan Uppsala (Östra Aros), för att slutligen landa i Sigtuna med stöd av de påträffade blyavtrycken.

MGL indelar sin bok i två avsnitt. I det första tecknas en bred bild av Knut Erikssons tid vid makten, som börjar 1167 men tog några år av fortsatta strider innan den konsoliderats. Därefter följde en ovanligt lång tid av fred innan Knut avled, antingen hösten 1195 eller i april 1196, beroende på vilken källa man sätter tilltro till. MGL framhåller marknadsplatsernas och handelns betydelse för myntningens vidkommande och kommer därefter in på myntbruket vid denna tid.

Större delen av vad som motsvarar dagens Sverige kan sägas ha varit indelad i tre olika regioner med olika mynträkning, men med i princip samma markvikt. I västra Götaland räknade man således 384 penningar på marken, på Gotland och på fastlandet mittemot 288 penningar samt i Svealand 192 penningar. Genom fynd från utgrävningar i Lödöse kan vi datera myntningens början där till 1150-talet, medan man redan var i gång då på Gotland. I Svealand var det Knut som lät börja prägla mynt igen efter ett långt uppehåll. Den äldsta svenska myntningen inleddes ju i Sigtuna av Olof Skötkonung cirka 995 och av fynden av blyavtryck att döma så var det där som Knut lät den pånyttfödas cirka 1180.

De mynt som Knut lät slå var dock präglade i form av brakteater, i enlighet med dem som slogs i Tyskland vid denna tid. MGL menar att de tidiga mynten med väl utförda och detaljerade kungabilder kan ha utförts av tyska gravörer, medan de senare, betydligt mer upplösta bildformerna i sin tur kan ha gjorts i stor hast av inhemska stampsnidare. MGL har dock vid samtal med undertecknad framhållit att de väl utförda mynten också kan ha haft lokala upphovsmän; kompetensen kan mycket väl ha funnits. Hon har utan tvekan rätt; inte bara sigillavtryck, men också sigillstämpar har ju bevarats från denna tid, vilka har tillhört kungliga, kyrkliga och världsliga personer.

Det fanns således en förhållandevis stor lokal marknad för denna typ av arbeten; längre fram i tiden finns ju också en klar koppling mellan stampsnidandet och sigillgravvren dokumenterad. Vid grävningsarbeten i Broby, Tumbo socken i Södermanland, år 1892 påträffades en signetring i guld med inskriften KANUTI REGIS, som genom jämförelse med bokstavsformerna på mynt daterats till Knut Erikssons tid och följaktligen tillhört kungen (SHM inv.nr 9064). Arbetet är ganska enkelt, men påminner om de samtida myntens utförande. Som sådant kan det med andra ord vittna om en lokal kompetens inom gravörskrätet.

Ett värdefullt kapitel i boken ägnas åt symboler och attribut som man återfinner på mynten. Även om de är små och bilderna är mer eller mindre enkelt utförda, så visar MGL:s genomgång att de innehåller en rik flora av bilder och symboler med världslig och kyrklig anknytning, vilka förklaras på ett pedagogiskt sätt med illustrationer.

Nästa avsnitt i boken har den övergripande titeln *Den gåtfulla graven i Skänninge*. Fyndet och omständigheterna kring det genomgås och därefter förtecknas mynten, som inte bara innefattade svealandspräglingar, utan även gotländska mynt. Vem var då personen i graven? En osteologisk undersökning gav vid handen att det rör sig om en man i 20-årsåldern som uppenbarligen dog en naturlig död. Sammansättningen av mynten som nedlades tillsammans med honom är dock märklig för en person som begravts i Östergötland: av de 226 mynten kom 130 (varav 35 halverade) från Svealand och 96 från Gotland. Det väcker frågor kring mynts gångbarhet i de olika regionerna vid denna tid, något som också berörs av MGL.

Som nämnts ovan var myntningen i Västergötland och på Gotland redan i gång sedan flera decennier när Knut startade sin prägling i Svealand, troligen inte bara i Sigtuna. Vad var driv-

Signetring i guld med inskriften

+KANUTI : REGIS.

Inv.nr SHM 9064.

FOTO: HISTORISKA MUSEET.

krafterna bakom detta beslut? MGL går inte närmare in på detta, men försök till förklaringar har inte saknats i tidigare forskning. Ökad handel, kontakter med utlandet, utvecklingen av ett inhemskt bergsbruk samt en lång fredsperiod är faktorer som pekats på i sammanhanget.

I Birger Jarls traktat med Lübeck från cirka 1250 återopapas en i övrigt okänd traktat mellan Knut Eriksson och hans jarl Birger Brosa samt hertig Henrik Lejonet av Sachsen, tydligen ingången före 1180. Detta är den äldsta kända handelstraktaten i svensk historia och det har förmodats att ett svenskt stadsväsende i egentlig mening börjat komma till stånd vid denna tid. Ett par engelska räkenskapsnotiser från 1185/86 visar också att kungen av Sverige skickat tre sändebud till England, likaledes den äldsta kända diplomatiska kontakten mellan våra länder. Den engelska myntningen ökade kraftigt i volym under de sista decennierna av 1100-talet, vilket man har konstaterat hänger samman med en import av silver i samband med ökad handel, framförallt inom hanteringen av ull.

Inom det dåvarande Sverige fanns en exportvara som förmodligen upplevde ett motsvarande uppsving vid denna tid, nämligen järnet. Nyare forskning har visat att det är fullt möjligt att masugnen är en svensk uppfinning, inte en importerad tysk innovation som man tidigare har an-

tagit. Järnhanteringen fick i och med detta en karaktär av industri från att ha varit ett hantverk, eftersom man med masugnarna kunde minst tio-dubbla produktionen per plats och dygn. Till detta skall läggas att forskningen har arkeologiska belägg för att produktionen vid Falu koppargruva med all sannolikhet också var i gång vid denna tid.

Denna dynamiska utveckling av bergsnärningen har således dels skapat kraftigt ökade exportintäkter i form av silver och utländska mynt, dels skapat förutsättningar för en beskattning i form av exempelvis tvångsväxling av mynt för köpmän på marknaderna. På sikt innebar dessutom utvecklingen av metallhanteringen att den ekonomiska och politiska tyngdpunkten i landet successivt förflyttades från götalandskapen till Mälardalen.

MGL avslutar sin bok med en förteckning över samtliga typer och varianter av dem som hon har registrerat av Knut Erikssons svealandsmynt. Som hon påpekar, så gör den inte anspråk på att indikera en tidsföljd, utan den bygger på myntbildens utformning och dess dekorativa element.

I detta sammanhang skall erinras om att MGL publicerat en kompletterande artikel i *Samlad Glädje* 2019, utgiven av Numismatiska Klubben i Uppsala, med titeln *Depåfynd med ursprung i det sena 1100-talets mynthus i Sigtuna?*. I artikeln kan man i mer detalj studera de olika skattfynden som innehåller mynt från denna tidsperiod.

Sammanfattningsvis har MGL tillfört forskningen kring Knut Erikssons myntning ett mycket värdefullt bidrag. Den vackert utformade skriften tilltalar förhoppningsvis inte bara numismatikernas skara utan också den historieintresserade allmänheten. Vi är ju inte bortsökta med populärvetenskapliga numismatiska skrifter av klass, men detta är definitivt en av dem.

Bengt Hemmingsson

Svenska Numismatiska Föreningen

Julerbjudande:

25% rabatt på nedan angivna priser

Numismatiska Meddelanden (NM)

- NM XXXII:1–2. Ehrensverd, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873–1966*. 1974, 362 s. 1988, 434 s.
Inb. 125 SEK/st (170)
- NM XXXIII (Tillägnad Bengt Thordeman). 1983. Inb. 208 s. 100 SEK (150)
- NM XXXIV (Utgiven med anledning av SNF:s 110-årsjubileum). 1983. Inb. 232 s. 100 SEK (150)
- NM XXXV. *Studies in Late Anglo-Saxon Coinage*. 1990. Inb. 501 s. 150 SEK (225)
- NM XXXVI. Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. 1987. Inb. 128 s. 100 SEK (150)
- NM XXXVII. *Festskrift till Lars O. Lagerqvist*. 1989. Inb. 545 s. 50 SEK
- NM XXXVIII. *Festskrift till Ulla Westermark*. 1992. Inb. 382 s. 75 SEK
- NM XXXIX. Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. 1995. Inb. 272 s. 180 SEK
- NM XLI. *Festskrift till Ian Wiséhn*. 2001. Inb. 256 s. 100 SEK
- NM XLII. Hesse, B-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. 2004.
Inb. 379 s. 160 SEK

Smärre skrifter

7. Widell, M.: *Militärpolletter*. 1998. Hft. 96 s. 100 SEK
10. Carl Snoilsky. *Skalden som samlade mynt och böcker*. 2004. Hft. 48 s. 50 SEK
12. Elfver, F. (red.): *Johannes Loccenius. En skrift om en lärdd man i 1600-talets Sverige*. 2014. Hft. 64 s. 100 SEK
13. Törngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. 2010.
Hft. 92 s. 50 SEK (100)

Monografier

- Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. Inb. 350 s. 250 SEK (350)
- Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364–1389). En stampstudie*. 2011. Inb. 319 s. 250 SEK (350)
- Myntstudier*. Festskrift till Kenneth Jonsson. Red.: T. Talvio & M. Wijk. 2015.
Inb. 230 s. 250 SEK (350)

Andra utgåvor

- Märcher, M.: *Embedsbrev till møntmesteren på Kongsberg 1787–1796. Kilder til numismatik og pengehistorie III*. 2017. Inb. 128 s. 140 SEK
- Nordisk Numismatisk Årsskrift*. Ny serie, 1. 2015. Inb. 305 s. 150 SEK (250)
- Ord med mening*. Festskrift til Jørgen Steen Jensen 1. november 1998. Inb. 141 s. 50 SEK
- Törngren, S.: *Kristinas ettöringar av koppar. Variantförteckning m.m.* 1991. Hft. 147 s. 50 SEK

Register

- Svensk Numismatisk Tidskrift: Register 1972–1982*. 1986. Hft. 94 s.; *Register 1983–1992*. 1994. Hft. 102 s.;
Register 1993–2002. 2004. Hft. 126 s. 45 SEK/st
- Register över Numismatiska Meddelanden I–XL. Utgivna av Svenska Numismatiska Föreningen 1874–1995*. 1998.
Inb. 125 s. 50 SEK

Böckerna säljs hos
Svenska Numismatiska Föreningen
Banérgatan 17, Stockholm

Kan beställas:
tel. 08–667 5598
info@numismatik.se

Pris inom parentes gäller
icke medlemmar i SNF.

Porto tillkommer.

Rabatten gäller vid beställning
till och med 11/1–21

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

*Arsavgiften är även nästa år endast
200 SEK*

Som medlem får du

*Svensk Numismatisk Tidskrift
som utkommer med
åtta nummer per år*

*Inbjudan till föreningskvällar
med föredrag m.m.*

Reducerat pris på vissa böcker

info@numismatik.se

Skarabé Mynt & Guld AB

köper och säljer

MYNT, SEDLAR
och MEDALJER

Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6

411 17 Göteborg

Tel. 031 - 135 088

skarabe@telia.com - www.skarabe.eu

Öppet: Vardagar 10-18

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08-684 392 00

KÖPER MYNT – MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

AUKTIONER & MÄSSOR

2020

6/12 *Ändrat datum!* Myntauktion, Frimärks-
huset, Stockholm

12/12 Auktion, Holmasto mynthandel, Helsingfors

Se mer här: ingemars.se/agenda

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Hantverkargatan 36

112 21 Stockholm

Tel. 08 - 611 01 10

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Höstens auktioner
3 oktober och 12 december

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500

holmasto@holmasto.com
www.holmasto.com

2021

27-28/3 Misab, auktion 36, Hotell
Sheraton, Stockholm

24/4 *Preliminärt.* Mynt-
mässa, FriMynt,
Helsingborg

8/5 Myntauktion, Mynt-
kompaniet, Stockholm

Se mer här: ingemars.se/agenda

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
11221 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNRAR**
*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*
www.nordlindsmynt.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Gamla Brogatan 36
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

Öppet: måndag – torsdag 11–13

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 22 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmontra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemarna förbinder sig att ej saluföra förfalskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens upprop.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 – 139484
besour @ telia.com
www.besour.se

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076 – 8344684
cederholmsmynthandel @ gmail.com

COLLECTIA AB

Pramvägen 1
312 51 Knäred
Tel. 0430 – 50743 (mån – tors 13–15)
info @ collectia.se
www.collectia.se
Kontakt: Jimmy Häggqvist

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro – Stockholm
Tel. 0708 – 865008
roberto @ delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08 – 7326686, 070 – 2126455
christian.hamrin @ telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Södra Långvägen 17 A
443 39 Lerum
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455 – 81373
lennart @ mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033 – 410315

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. 046 – 144369
butik @ lundsmynthandel.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt @ hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info @ mitqalcoins.se
Tel. 070-6101073

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20
611 34 Nyköping
Tel. 0155 – 286325
corona-coin @ tele2.se
www.coronamynt.se

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076 – 1132207
nilssonsmynthandel @ hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08 – 6626261
info @ nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073 – 9540868
numikon @ comhem.se

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705 – 252519
mattsson.g @ telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042 – 122528
pedersen.mynt @ telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08 – 4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031 – 135088
skarabe @ telia.com
www.skarabe.eu

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel @ hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08 – 4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070 – 3680807
info @ wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Stockholm lördag 8 maj 2021

**Nu söker vi inlämningar till vårens stora live-auktion.
Välkommen in med dina objekt!**

Ett urval mynt (inkl. köparprovision) som vi har sålt tidigare:

1 daler 1594
"SIGIMVNDVS"
677.000:-

Ryssland
5 rubel 1762
460.000:-

Norge
1 speciedaler 1861
med B under bilden
2.238.500:-

Ett redan inlämnat objekt till vårens auktion:

Wolgast
2 taler 1633

Bättre mynt och hela samlingar mottages till kommande myntauktioner.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.

Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

INLÄMNING PÅGÅR

Går Du i säljtankar? Varför inte dra fördel av den stora uppgång av priserna på numismatiska objekt som vi har sett under året? Vi har inte upplevt en prisstegring som denna någon gång tidigare. Vi är den största och enda renodlade numismatiska auktionisten i landet och vi erbjuder marknadens förmånligaste villkor för såväl säljare som köpare – vänd Dig med förtroende till den främste experten!

Några prisexempel från vårens och sommarens auktioner:

Augustus (27 B.C - A.D. 14).

AR Denarius.

86.000 kronor.

Karl XII (1697-1718).

8 mark 1698.

82.000 kronor.

Oskar I (1844-1859).

2 dukater 1850.

330.000 kronor.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se